

**เปรียบเทียบผลการใช้ลูกประคบสมุนไพรกับการใช้ผ้าชุบน้ำอุ่น
เพื่อกระตุ้นการหลั่งน้ำนมของมารดาหลังคลอด
โรงพยาบาลสกลนคร**

**เปล่งฉวี สกนธรัตน์
ศศิธร ภัคดีโชติ**

ความเป็นมาและความสำคัญ

- ❖ นโยบายหลักต้น : โรงพยาบาลสายสัมพันธ์แม่ลูก
โรงพยาบาลสายใยรักแห่งครอบครัว โครงการ
ส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
- ❖ เพื่อให้เกิดการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน
- ❖ เป้าหมายหลักคือให้มารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
อย่างเดียวอย่างน้อย 6 เดือนให้ได้ร้อยละ 30
- ❖ หน่วยงานที่ดูแลมารดาหลังคลอดจึงมีภารกิจหลัก
ที่จะต้องส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้สำเร็จ
ก่อนจำหน่าย

ความเป็นมาและความสำคัญ

- การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จะประสบความสำเร็จหรือไม่ ต้องพิจารณา(วัฒนา พุทธิสวัสดิ์ และคณะ,2542)
  - การมีน้ำนมพอเพียง
  - เวลาที่เลี้ยงบุตรได้นาน

มารดาจึงต้องได้รับการกระตุ้นส่งเสริมให้มีการสร้างน้ำนมในระยะ 2-3 วันแรกหลังคลอด ซึ่งเป็นระยะกระตุ้นให้เริ่มสร้างน้ำนมและหลังน้ำนมเร็วและมากที่สุด

ความเป็นมาและความสำคัญ

- ❖ จากผลการดำเนินงาน ปี 2549
ปัญหาน้ำนมไม่มา/น้ำนมน้อย เป็นอันดับ 2 ร้อยละ 36.1
ระยะเวลาการหลังน้ำนมของมารดา 42 ชม.หลังคลอด
- ❖ ปัญหาน้ำนมไม่มา/น้ำนมน้อย ส่งผลกระทบต่อ :
  - ❖ ทารก : ได้รับนมแม่ไม่เพียงพอ
: เกิดภาวะตัวเหลืองในทารกแรกเกิด
  - ❖ มารดา : ขาดความเชื่อมั่นในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
: วิตกกังวล และส่งผลทำให้น้ำนมมาช้า,
ระยะเวลานอนโรงพยาบาลนานขึ้น
: มารดาใช้นมผสมเลี้ยงทารกโดยไม่จำเป็น

ความเป็นมาและความสำคัญ

- จิงหลิววิธีช่วยเหลือมารดาที่มีปัญหาน้ำนมไม่มา ให้มีการหลั่งน้ำนมเร็วขึ้น
- มีการจัดทำโปรแกรมกระตุ้นการหลั่งน้ำนมของมารดาหลังคลอดขึ้น ผลการศึกษาพบว่าการใช้โปรแกรมกระตุ้นการหลั่งน้ำนมของมารดาหลังคลอดมีผลทำให้ระยะเวลาการหลั่งน้ำนมของมารดาหลังคลอดน้อยกว่าของมารดาหลังคลอดที่ได้รับการกระตุ้นการหลั่งน้ำนมตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ศศิธร ภัคดีโชติ, รจนา โมรรราชและเปล่งฉวี สกนธรัตน์, 2552)

ความเป็นมาและความสำคัญ

- มีการนำโปรแกรมกระตุ้นการหลั่งน้ำนมของมารดาหลังคลอดมาใช้ในการช่วยเหลือมารดาที่มีปัญหาน้ำนมไม่มา และน้ำนมไหลน้อยที่ตึกสูติกรรมหลังคลอด โรงพยาบาลสกลนครทุกราย
- ประกอบด้วยหลักการ 3 ด. คือ ดูดเร็ว ดูดบ่อย ดูดถูกวิธี และการส่งเสริมให้มีการหลั่งของฮอร์โมนออกซิโทซินอย่างต่อเนื่อง โดยใช้การนวดหัวนมและเต้านมด้วยวิธี **Self Mamma Control method (SMC)** การประคบเต้านมด้วยสมุนไพร และการจัดอาหารเพิ่มน้ำนมสำหรับมารดาหลังคลอด

- แต่จากผลการศึกษาของโรงพยาบาลในเครือข่ายจังหวัดสกลนครโดยประมินทร์ อนุกุลประเสริฐ (2550) พบว่าการนวดประคบเต้านมด้วยผ้าชุบน้ำอุ่นมีผลทำให้น้ำนมหลังภายใน 6 ชั่วโมงหลังนวดเต้านม และมีปริมาณเพียงพอภายใน 48 ชั่วโมง
- ผ้าจะเป็นสื่อนำความร้อนทำให้หลอดเลือดขยายตัว ทำให้การไหลเวียนเลือดดีขึ้นและช่วยเปิดท่อน้ำนมด้วยซึ่งน่าจะมีผลทำให้น้ำนมมาเร็วและเพียงพอได้

- **การใช้ผ้าชุบน้ำอุ่น เป็นวิธีการที่ง่าย
มารดาสามารถทำเองได้**
- **การใช้ลูกประคบสมุนไพรในโปรแกรม
กระตุ้นการหลั่งน้ำนมต้องเป็นผู้ที่ผ่านการ
ฝึกทักษะ**
- **ดังนั้นจึงศึกษาวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลการ
กระตุ้นการหลั่งน้ำนมของทั้ง 2 วิธีนี้ขึ้น**

วัตถุประสงค์

เพื่อเปรียบเทียบระยะเวลาเฉลี่ยของการหลัง
นํ้านระหว่างมารดาหลังคลอดที่ได้รับการ
กระตุ้นการหลังนํ้านมโดยใช้ลูกประคบ
สมุนไพรกับมารดาหลังคลอดที่ได้รับการ
กระตุ้นการหลังนํ้านมโดยใช้ ผ้าชุบน้ำอุ่น

สมมติฐานการวิจัย

มารดาหลังคลอดที่ได้รับการกระตุ้นการ
หลั่งน้ำนมโดยใช้ลูกประคบสมุนไพรมี
ระยะเวลาเฉลี่ยการหลั่งน้ำนมแตกต่างจาก
มารดาหลังคลอดที่ได้รับการกระตุ้นการ
หลั่งน้ำนมโดยใช้ผ้าชุบน้ำอุ่น

แนวคิดในการศึกษา

ปัจจัยที่ทำให้เด็กรุ่นมิลเลนเนียลมีการสร้างและหลั่งน้ำนมอย่างเพียงพอ(สุอารีย์ อัครระการ,2546)

หลัก 3 ด

- ❖ ดูดเร็ว
- ❖ ดูดบ่อย
- ❖ ดูดถูกวิธี

การส่งเสริมการหลั่งของ
ฮอร์โมนออกซิโทซิน

แนวคิดในการศึกษา

การส่งเสริมการหลั่งของฮอร์โมนออกซิโทซิน

การนวดหัวนมและเต้านมด้วยวิธี Self Mamma Control method (SMC) เป็นการกระตุ้นการไหลเวียนเลือด ทำให้เลือดมาเลี้ยงบริเวณเต้านมมากขึ้นและกระตุ้นการสร้างฮอร์โมนออกซิโทซิน

การนวดสัมผัสหัวนมและเต้านม ทำให้ปลายประสาทที่หัวนมและลานนมถูกกระตุ้น ส่งสัญญาณไปยังสมอง กระตุ้นให้มีการสร้างและหลั่งฮอร์โมนออกซิโทซิน เข้าสู่กระแสเลือด กระตุ้นให้หลั่งน้ำนม

- การประคบเต้านมด้วยสมุนไพรเป็นการนำแนวคิดทางการแพทย์แผนไทยมาใช้ในการดูแลมารดาหลังคลอด ความร้อนของลูกประคบและตัวยาสมุนไพรจะช่วยให้หลอดเลือดบริเวณเต้านมขยายตัว กระตุ้นให้เลือดมาเลี้ยงบริเวณเต้านมมากขึ้น กลิ่นหอมของสมุนไพรช่วยให้มารดาผ่อนคลายจึงเป็นการกระตุ้นให้มีการหลั่งฮอร์โมนออกซิโทซิน ทำให้มีการหลั่งน้ำนมเร็วขึ้น
- การใช้ผ้าชุบน้ำอุ่น เป็นการใช้ผ้าซึ่งจัดหาง่าย และผ้าจะเป็นสื่อนำความร้อนทำให้หลอดเลือดขยายตัว ทำให้การไหลเวียนเลือดดีขึ้นและช่วยเปิดท่อน้ำนมทำให้ น้ำนมมาเร็วและเพียงพอได้

วิธีดำเนินการวิจัย

- ❖ เป็นวิจัยกึ่งทดลองแบบศึกษา 2 กลุ่มวัดครั้งเดียว
- ❖ ระยะเวลาศึกษา ตุลาคม 2551 – กันยายน 2552
- ❖ กลุ่มตัวอย่าง : มารดาหลังคลอดที่นำนมแม่มา เมื่อประเมินครั้งแรกที่ตึกสูติกรรม
  - กลุ่มที่ 1 ใช้ลูกประคบสมุนไพร
น่านม 30 ราย
  - กลุ่มที่ 2 ใช้ผ้าชุบน้ำอุ่น 30 ราย

คุณสมบัติกลุ่มตัวอย่าง

- มารดาคลอดทางช่องคลอดและมีบุตรอยู่ด้วย
- ห้วนนมและเต้านมปกติ
- มีความตั้งใจที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
- ไม่มีภาวะแทรกซ้อนที่ต้องงดการให้นมบุตร
- ทารกคลอดครบกำหนด
- น้ำหนักแรกเกิดตั้งแต่ 2,500-3,999 กรัม
- ไม่มีปัญหาการดูดกลืน
- ไม่มีความพิการ/ภาวะผิดปกติ/
ภาวะแทรกซ้อนอื่น เช่น ปากแหว่ง เพดานโหว่

การพิทักษ์สิทธิ

- ❖ ชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการ
- ❖ ผู้เข้าร่วมวิจัยลงนามยินยอม
- ❖ ผู้เข้าร่วมวิจัยมีสิทธิปฏิเสธ/ออกจาก
การวิจัยได้ตลอดเวลา
- ❖ ข้อมูลที่ได้จะถูกนำเสนอในภาพรวม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่

1. แผ่นพับวิธีการกระตุ้นการหลั่งน้ำนมของมารดาหลังคลอด

2. อุปกรณ์ในการประคบเต้านม

ใช้โปรแกรมกระตุ้นการหลั่งน้ำนม

ใช้ผ้าชุบน้ำอุ่น

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- ❖ แบบบันทึกข้อมูลมารดาที่น่านมไม่มา
- ❖ ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา
- ❖ (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน

แบบบันทึกข้อมูลมารดาที่น่านมไม่มา
หน้างาน คือ คุณ/..... พยานผู้เยี่ยม..... วันที่.....

ชื่อ..... นามสกุล..... HN.....	ID.....
อายุ..... ปี โภชนา..... PCU/ha.....	Age.....
G..... P..... A..... L.....	P.....
L..... A..... T..... C..... H.....	LAT.....
สถานที่กำเนิด.....	ANC.....
วันที่คลอด.....	T1.....
วันที่น่านมเริ่ม.....	T2.....
สาเหตุ.....	Labor.....
สาเหตุที่คลอด(ถ้ามี).....	SE1.....
.....	SE2.....
ปัญหา(ถ้ามี).....	BW.....
น้ำหนักแรกเกิด..... กก	rbw.....
การคลอดที่ (1. ฉุกเฉิน) (2. ฉุกเฉิน 41 NICU) (3. เสด็จกลับบ้าน..... ชม / วันแรกเวลา.....)	I.....
ปัญหาการด (1. ไม่มี) (2. มี ระบุ.....)	H.....
การร้องไห้ (1. ไปเกณฑ์ 1 1.1 ตอนกลางคืนครั้งเดียว หรือ นอนหลับด้วย SMC 1.2 ตอนกลางวันบ้าง 1.3 ตอนกลางคืนวันละ 1-2 ครั้ง 1.4 นานกว่า 2 ชั่วโมง หรือ นอนหลับตามปกติ 2-3 ชม. 2. ไปเกณฑ์ 1 + ปวดท้องหรือถ่ายเหลว..... วันที่.....	

แบบบันทึกข้อมูลมารดาที่น้ำนมไม่มา/มาน้อย

หน่วยงาน ดิจิตัลดิกรรรม/.....พญาบาลผู้ประเมิน.....วันที่.....

เดียง..... ชื่อ-สกุล..... HN..... อายุ.....ปี โทรศัพท์..... PCU/สอ..... G.....P.....A.....L..... L.....A.....T.....C.....H..... สถานที่ฝากครรภ์..... วันที่คลอด.....เวลา.....น. วันที่น้ำนมเริ่มไหล.....เวลา.....น. ภาวะคลอด..... ปัญหาอื่น(ถ้ามี)..... ..... น้ำหนักทารก.....กรัม ทารกอยู่ที่ ( )1. อยู่ด้วยกัน ( )2. อยู่กุมารฯ1 /NICU ( )3. แยกจากกัน..... ชม./วัน เนื่องจาก..... ..... ปัญหาทารก ( )1. ไม่มี ( )2. มี ระบุ..... ..... การช่วยเหลือ ( )1. โปรแกรมที่ 1 1.1 สอนสาธิตการนวดหัวนม และนวดเต้านมด้วยวิธี SMC 1.2 สอนสาธิตการบีบน้ำนม 1.3 สอนสาธิตการอุ้มลูกดูนม และกระตุ้นให้ลูกดูนมทุก 2-3 ชม. 1.4 แนะนำอาหารเพิ่มน้ำนม และจัดอาหารเพิ่มน้ำนมให้ ( )2. โปรแกรมที่ 1 + ปรึกษาเต้านมด้วยลูกประคบ วันที่.....เวลา.....น.	ID..... Age..... P..... LAT..... ANC..... T1..... T2..... Labo..... SE1..... SE2..... BW..... stay..... I..... H.....
---	--

แบบบันทึกข้อมูลมารดาที่น้ำนมไม่มา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นเตรียม

ผู้วิจัยฝึกทักษะการประกอบเต้านมด้วยลูกประคบสมุนไพรกับเจ้าหน้าที่แพทย์แผนไทย

ขั้นดำเนินงาน

กลุ่มที่ 1

(1 ต.ค.51-31 มี.ค.52)

ใช้ลูกประคบสมุนไพร

กลุ่มที่ 2

(1 เม.ย.- 30 ก.ย.52)

ใช้ผ้าชุบน้ำอุ่น

ขั้นประเมินผล

•บันทึกเวลาที่มารดาพบว่ามีน้ำนมไหลโดยการประเมินและซักถามมารดา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

กลุ่มที่ 1

- ดูดเร็ว
- ดูดบ่อย
- ดูดถูกวิธี
- การนวดหัวนมและเต้านมด้วยวิธี SMC
- การจัดอาหารเพิ่มน้ำนม

ประคบเต้านมด้วย
ลูกประคบสมุนไพร

กลุ่มที่ 2

- ดูดเร็ว
- ดูดบ่อย
- ดูดถูกวิธี
- การนวดหัวนมและเต้านมด้วยวิธี SMC
- การจัดอาหารเพิ่มน้ำนม

ประคบเต้านมด้วย
ผ้าชุบน้ำอุ่น

1. การกระตุ้นดูดนมทันทีหลังคลอด (ดูดเร็ว)

2. การกระตุ้นทารกดูดนมมารดา ทุก 2-3 ชั่วโมง (ดูดบ่อย)

3. การสอนสาธิตวิธีการอุ้มลูกดูดนมที่ถูกต้อง (ดูตุ๊กวิธี)

ทำอุ้มลูกดูดนม

ลักษณะการดูดนมที่ถูกต้อง

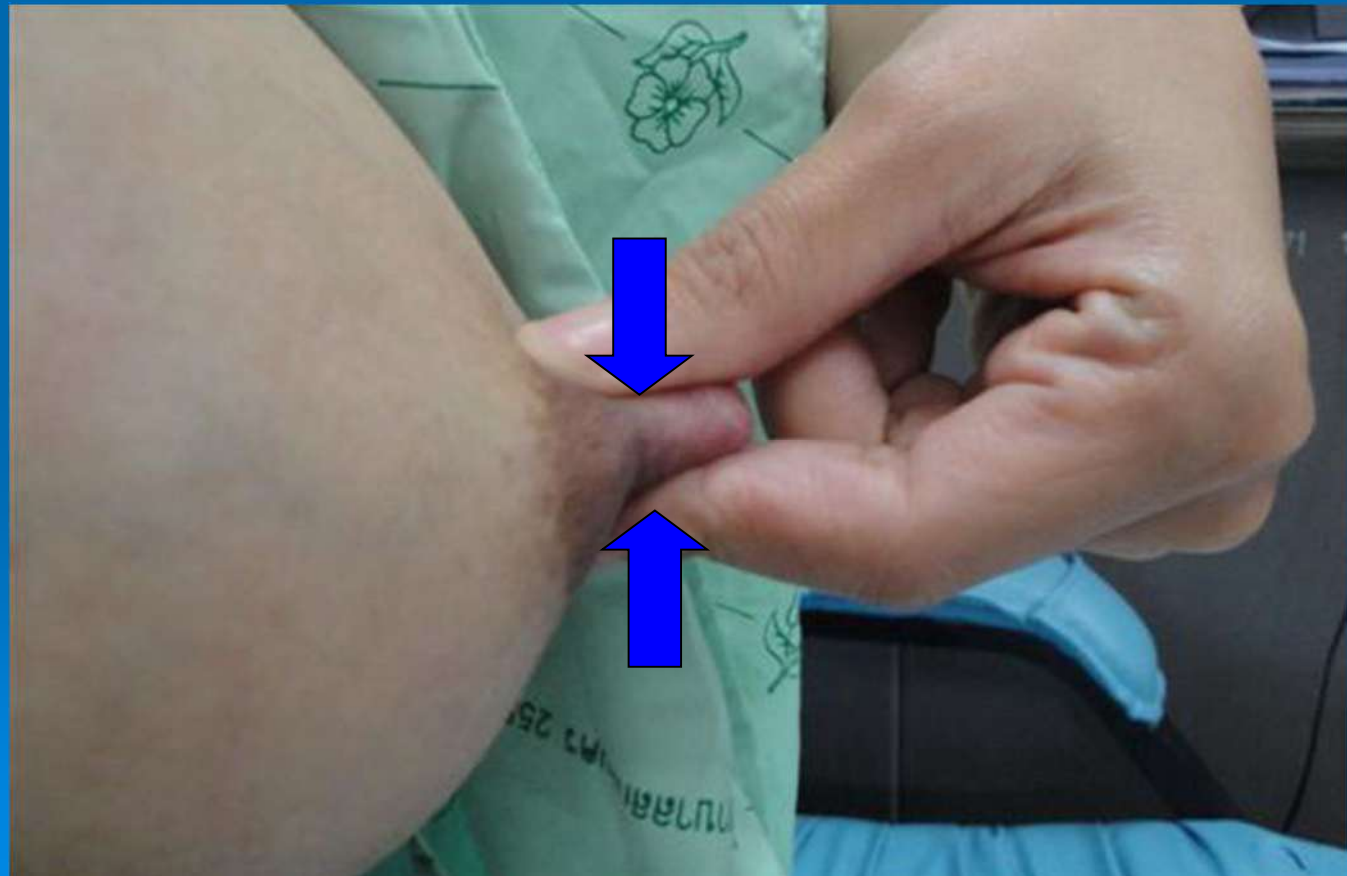
ถ้าดูดได้ถูกต้อง
ปากของลูกจะอ้ากว้าง
ริมฝีปากหุ้มรอบ
ลานห้วนนม ริมฝีปากไม่
ม้วนเข้าข้างใน
คางแนบเต้านมแม่
จมุกชิดเต้า แต่ลูกยัง
หายใจได้เพราะ
ปีกจมุกลูกมีส่วนโค้ง
ที่เพียงพอให้อากาศ
เข้าได้

4. การตรวจห้อนมและเต้านม ด้วยวิธี Self Mamma Control method (SMC)

4.1 การตรวจห้อนมด้วยวิธี SMC : ท่าที่ 1

ใช้นิ้วชี้และ
นิ้วหัวแม่มือจับ
ห้อนมและลาน
นมบีบเบาๆ นับ
1-3 นวดจน
รอบห้อนม

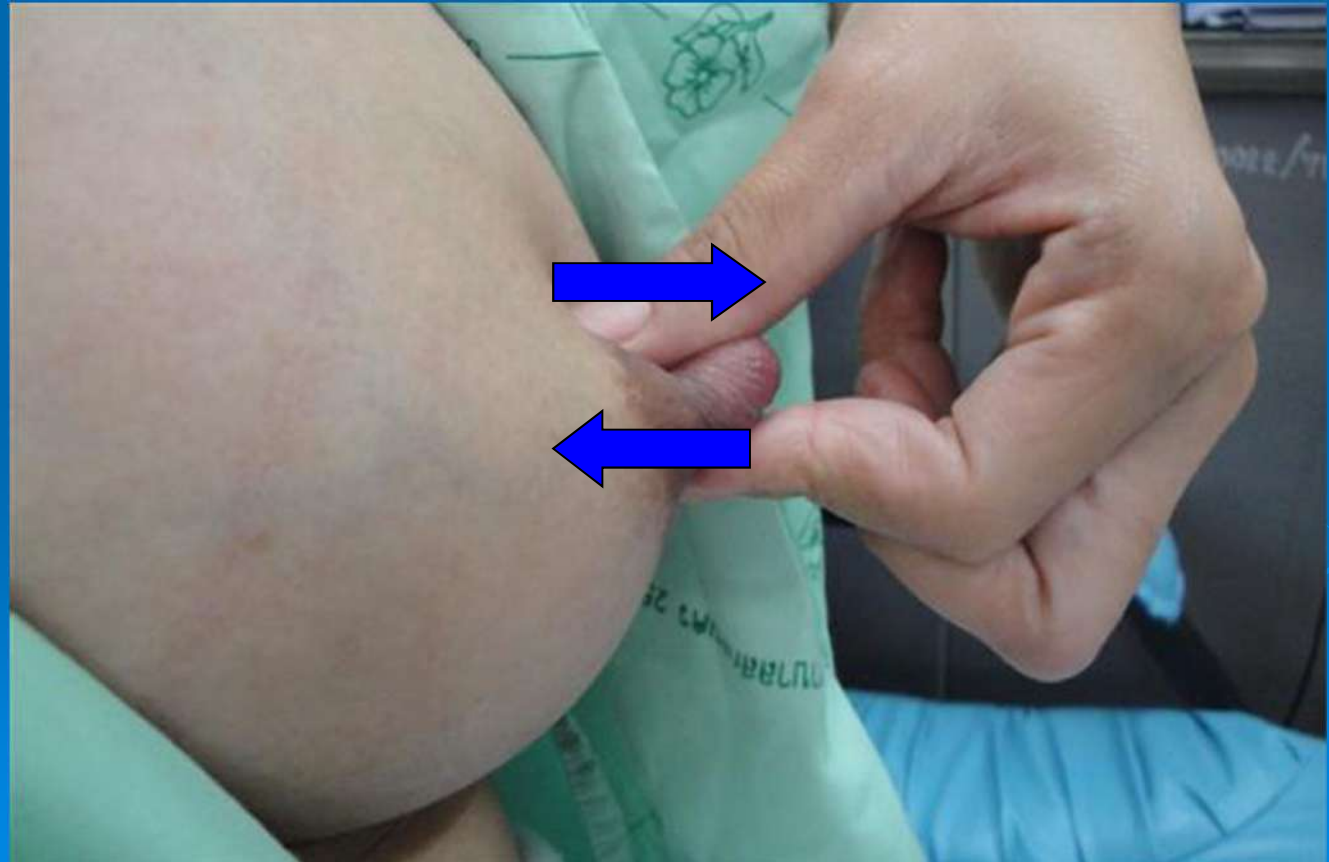
4.1 การนวดหัวนมด้วยวิธี SMC : ท่าที่ 2

ใช้นิ้วชี้และ
นิ้วหัวแม่มือ
วางเช่นเดียวกับ
ข้อ 1
แล้วนวด
โดยบิด
กลับไปกลับมา
รอบลานนม
และหัวนม

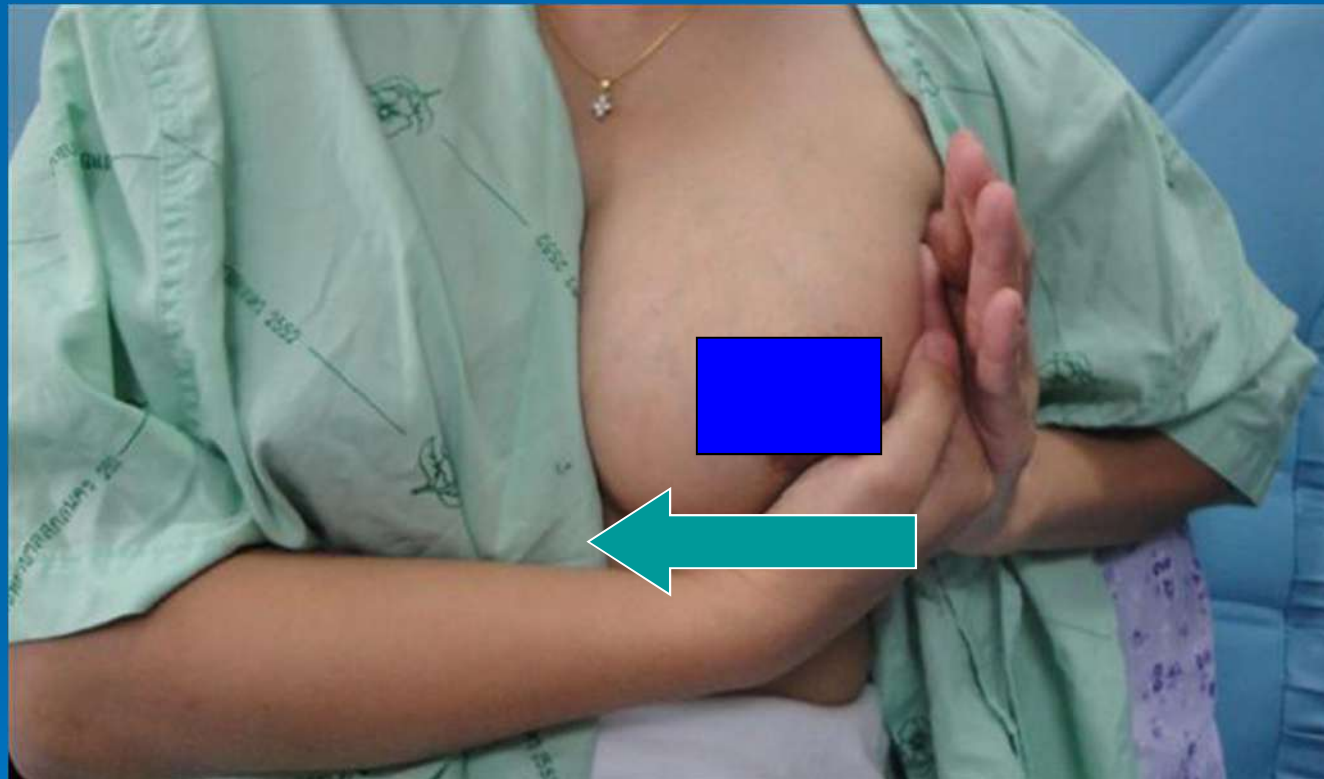

4.1 การนวดหัวนมด้วยวิธี SMC : ท่าที่ 3

ใช้นิ้วชี้และ
นิ้วหัวแม่มือ
วางเช่นเดียว
กับข้อ 1
แล้วบิดเข้า
ออกหาตัว
ทำให้รอบ
บริเวณลานนม
และหัวนม
ทั้ง 2 ข้าง

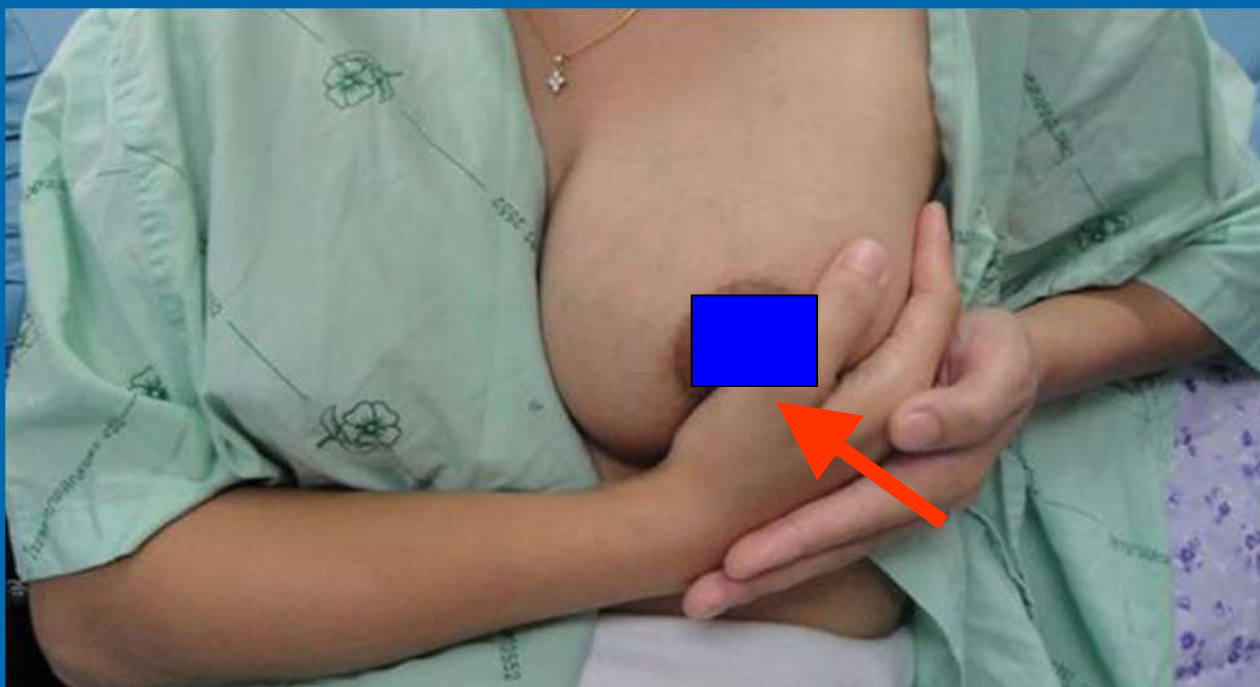

4.2 การนวดเต้านมด้วยวิธี SMC : ทำที่1

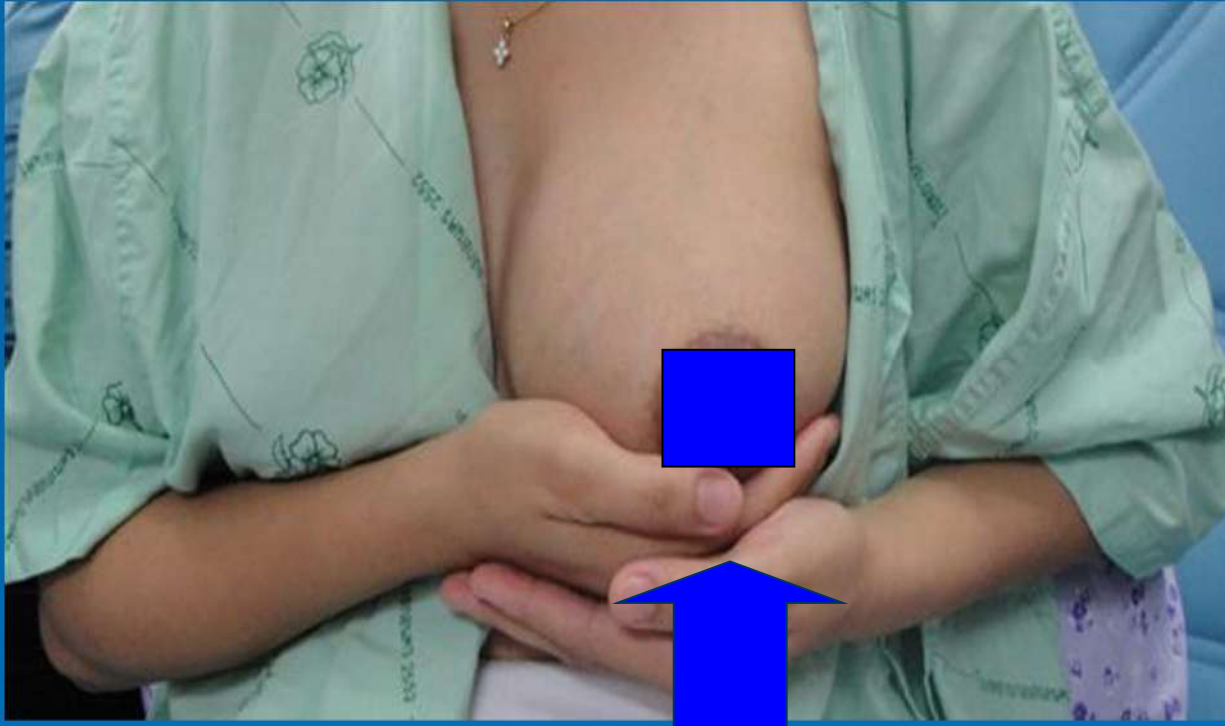
กรณีเริ่มนวดข้างซ้ายก่อน ใช้มือขวาวางโอบบริเวณขอบรอยต่อของเต้านมกับซี่ข้างใต้รักแร้ (กรณีเต้านมใหญ่มากให้มือขวาโอบเต้านมเลยก็ได้) ใช้อุ้งมือซ้ายบริเวณเนินหัวนมแม่มีขนาดเข้าหาเต้านมอีกข้างในแนวตรง โดยนับ 1 ถึง 8 เป็นจังหวะซ้ำๆ

4.2 การนวดเต้านมด้วยวิธี SMC : ท่าที่ 2

ใช้มือขวาวางโอบบริเวณข้างขอบเต้านม โดยใช้อุ้งมือขวา
บริเวณขอบด้านนิ้วก้อยดันขึ้นในแนวทิศทางเฉียงขึ้นไปหา
ไหล่ตรงกันข้าม โดยนับ 1 ถึง 8 เป็นจังหวะซ้ำๆ

4.2 การนวดเต้านมด้วยวิธี SMC : ท่าที่3

ใช้มือขวารองรับบริเวณใต้ราวนมด้านซ้าย ใช้อุ้งมือซ้ายด้านโคนนิ้วก้อย
รองใต้มือขวาตั้งขึ้นตรงๆ แล้วยับ1 ถึง 8 เป็นจังหวะซ้ำๆ

5. การจัดอาหารเพิ่มน้ำหนักสำหรับมารดาหลังคลอด รายการอาหารสำหรับมารดาตีกสูตรนม

วันที่	มือกลางวัน	มือเย็น
1	-แกงจืดหมูสับไข่ -ผัดขิง หมู, ตับ/ไก่, เครื่องในไก่	-แกงเลียงไก่ -ไข่ต้ม/ตุ๋น/เจียว/ดาว
2	-ต้มไก่ใส่หัวปลี -ผัดถั่วงอกใส่หมู, เต้าหู้	-แกงจืดหมูสับใส่ผักต่างๆ -หมกเครื่องในไก่/ปลา(ไม่เผ็ด)
3	-แกงเลียงไก่ -ไข่ต้ม/ตุ๋น/เจียว/ดาว	-เต้าหู้สอดไส้ -ปลาทอด
4	-ต้มไก่ใส่สมุนไพรมะขาม -ผัดขิง หมู, ตับ/ไก่, เครื่องในไก่	-แกงอ่อมผักรวม -ผัดกระเพราไก่/เครื่องในไก่ (ไม่เผ็ด)
5	-แกงจืดหมูสับใส่หัวผักกาด แครอท -ต้มเค็มซี่โครงหมูใส่ขิง	-ผัดฟักใส่หมู, ไข่ -ปลากระป๋อง

**กลุ่มที่ 1 ใช้โปรแกรมกระตุ้นการหลั่งน้ำนม
ทำตามข้อ 1-5 และเพิ่ม
การประคบเต้านมด้วยลูกประคบสมุนไพร**

**กลุ่มที่ 2 ใช้ผ้าชุบน้ำอุ่น
ทำตามทำตามข้อ 1-5 และเพิ่ม
การประคบเต้านมด้วยผ้าชุบน้ำอุ่น**

การวิเคราะห์ข้อมูล

❖ ข้อมูลส่วนบุคคล ใช้การแจกแจง
ความถี่ และร้อยละ

❖ ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย
ระยะเวลาการหลังน้ำนมของกลุ่ม
ทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติ t-
test ($P < 0.05$)

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบลักษณะกลุ่มตัวอย่างของมารดาหลังคลอด
ที่ใช้ลูกประคบสมุนไพรกับใช้ผ้าชุบน้ำอุ่น

ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง	ลูกประคบสมุนไพร		ผ้าชุบน้ำอุ่น	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อายุ				
16- 20 ปี	4	13.3	3	10.0
21 - 25 ปี	9	30.0	8	26.7
26 - 30 ปี	11	36.7	11	36.7
31 – 35 ปี	4	13.3	5	16.7
มากกว่า 35 ปี	2	6.7	3	10.0
ค่าเฉลี่ย /ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	27.07	(5.64)	27.00	(5.51)
จำนวนครั้งของการตั้งครรภ์				
ครรภ์แรก	15	50	15	50.0
ครรภ์หลัง	15	50	15	50.0

ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง	ลูกประคบสมุนไพร		ผ้าชุบน้ำอุ่น	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนครั้งของการคลอด				
ครั้งแรก	15	50	17	58.7
ครั้งที่ 2 ขึ้นไป	15	50	13	41.3
สถานที่ฝากครรภ์				
รพ.สกลนคร	7	23.2	6	20.0
รพ.ชุมชน	2	6.7	4	13.3
สถานีอนามัย	3	10.0	7	23.3
คลินิก	8	26.7	10	33.3
ที่อื่น	8	26.7	3	10.0
ไม่ฝากครรภ์	2	6.7	0	0.0
ชนิดของการคลอด				
คลอดปกติ	22	73.4	23	76.7
ใช้เครื่องดูดสุญญากาศ	7	23.2	4	13.3
ใช้คีมคีบออก	1	3.4	3	10.0

2. เปรียบเทียบระยะเวลาการหลังนํ้านม ระหว่างมารดาที่ใช้ลูกประคบสมุนไพร กับ ใช้ผ้าชุบน้ำอุ่น

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบระยะเวลาหลังนํ้านมของ มารดาที่ใช้ลูกประคบสมุนไพร กับผ้าชุบน้ำอุ่น

ระยะเวลาการหลัง นํ้านมหลังคลอด(ชั่วโมง)	ลูกประคบสมุนไพร		ผ้าชุบน้ำอุ่น	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
< 24	18	60.0	11	36.7
24 - 48	12	40.0	16	53.3
49 - 72	0	0.0	3	10.0

ตารางที่ 3   **เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย**
ระยะเวลาการหลังน้ำนระหว่างมารดาที่ใช้
ลูกประคบสมุนไพร กับผ้าชุบน้ำอุ่น

กลุ่มตัวอย่าง	ระยะเวลาเฉลี่ยการหลังน้ำน(นาที)		
	$\bar{x}$	SD	t
ใช้ลูกประคบ สมุนไพร	1,309.33 (21.82 ชั่วโมง)	535.34	-2.289*
ใช้ผ้าชุบน้ำอุ่น	1,670.50 (27.84 ชั่วโมง)	678.57	

* P < 0.05

สรุปและอภิปรายผล

- ระยะเวลาเฉลี่ยการหลั่งน้ำนมของมารดาหลังคลอดที่ใช้ลูกประคบสมุนไพรน้อยกว่ามารดาหลังคลอดที่ใช้ผ้าชุบน้ำอุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
- ส่วนใหญ่มีการหลั่งน้ำนมภายใน 24 ชั่วโมงหลังคลอด กลุ่มที่ใช้ผ้าชุบน้ำอุ่นส่วนใหญมีการหลั่งน้ำนม 25-48 ชั่วโมงหลังคลอด

➤ การประคบเต้านมด้วยสมุนไพร

- นำแนวคิดทางการแพทย์แผนไทยมาใช้ สอดคล้องกับความเชื่อทางวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ความร้อนของลูกประคบและตัวยาสมุนไพรจะ ช่วยทำให้หลอดเลือดบริเวณเต้านมขยายตัว กระตุ้นให้เลือดมาเลี้ยงบริเวณเต้านมมากขึ้น
- ขณะประคบมารดาได้นอนพัก กลิ่นหอมของ สมุนไพรช่วยทำให้มารดาผ่อนคลาย
- จึงกระตุ้นให้มีการหลั่งฮอร์โมนออกซิโทซิน
- ทำให้มีการหลั่งน้ำนมเร็วกว่าการใช้ผ้าชุบน้ำอุ่น

ข้อเสนอแนะ

- ควรนำโปรแกรมกระตุ้นการหลั่งน้ำนมไปใช้กับมารดาหลังคลอดที่มีปัญหาน้ำนมไม่มาทุกราย เพื่อกระตุ้นให้มีการหลั่งน้ำนมเร็วขึ้น
- ควรฝึกทักษะการประคบเต้านมด้วยสมุนไพรและการนวดหัวนมและเต้านมด้วยวิธี SMC ให้พยาบาลในหน่วยงานปฏิบัติเองได้
- ควรขยายผลไปยังโรงพยาบาลในเครือข่าย

การนำไปใช้

นำการใช้ลูกประคบสมุนไพรไปใช้กับมารดาหลังคลอดที่มีปัญหาน้ำนมไม่มาในทุกหอผู้ป่วยที่มีมารดาหลังคลอดในโรงพยาบาลสกลนคร และขยายเครือข่ายให้โรงพยาบาลใกล้เคียงสามารถนำไปใช้ได้

การขยายผล

- ❖ เจ้าหน้าที่แพทย์แผนไทยมาให้บริการ
ประคบเต้านมด้วยสมุนไพรให้ทุกหอผู้ป่วย
ที่มีมารดาหลังคลอด
- ❖ โภชนากร จัดอาหารเฉพาะสำหรับมารดา
หลังคลอดให้ทุกหอผู้ป่วยที่มีมารดาหลัง
คลอด และเพิ่มน้ำเต้าหู้/น้ำสมุนไพรให้ใน
อาหารเช้า

ขอขอบคุณ

- ❖ นายแพทย์อภิชาติ อภิวัฒนพร
ผู้อำนวยการโรงพยาบาลสกลนคร
- ❖ นางพวงทิพย์ ทัศนเอี่ยม
หัวหน้าพยาบาล โรงพยาบาลสกลนคร
- ❖ นายแพทย์พูลสวัสดิ์ วงศ์วิชาติ
- ❖ คุณอุไรวรรณ ศรีดามา
- ❖ คุณวัลยดา อินธิแสง
- ❖ คุณปิยนุช บุญทอง
- ❖ คุณไพลิน นัดสั้นเทียะ
- ❖ เจ้าหน้าที่หอผู้ป่วยสูติกรรม
- ❖ กลุ่มตัวอย่างทุกท่าน